

5. 16.

De Perudio.

4058

**DISPUTATIO JURIDICÀ
DE
USU FORENSI
LIB. XV. & XVI. DIGESTOR.**

QVAM

ANNUENTE DEO
RECTORE MAGNIFICENTISSIMO
SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO,

DN. PHILIPPO WILHELMO,
PRINCIPE BORVSSIAE, MARCHIONE BRAN-
DENB, CETERA,

PRAESIDE

DN. SAMUELE STRYKO, JC^{TO},
SERENISSIMI ET POTENTISSIMI REGIS BORUSS.
CONSILIARIO INTIMO, PROFESSORE PRIMARIO,
ET FACULTATIS JURIDICÆ
ORDINARIO,

IN AUDITORIO MAJORI

D. MART. A. O. R. M DCC IIX:

Publicæ Eruditorum disquisitioni submittit

CAROLUS FRIDERICUS HAHN,
SERVESTA-ANHALTIN.

HALAE MAGDEBVRGICAE,
Typis JOANN. GRVNERI, Acad. Typogr.

jur. civ.

15, 28

(3)

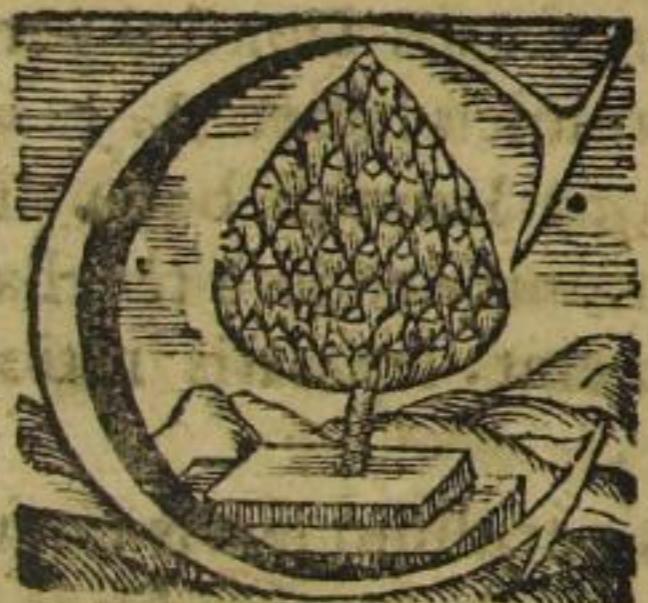
PANDECTARUM

LIBER XV.

TIT. I.

DE PECULIO.

§. I.

Ur Prætores Romanorum tam varia de peculiis edixerint, & in Edictis his Prætoriis enodandis tam prolixii fuerint Jurereconsulti, hæc potissima ratio est: Romani multitudine servorum superbiebant, & inde amplitudinem patrimonii ac familiæ decus quam maxime solebant æstimare. Ne vero otiosa servorum corpora alerent, aut his tanquam bestiis uterentur, a quibus alias parum distare credebant servos; majori prudentia familiæ suæ commoda promovere nitebantur; hinc operam dabant, ut non tam multos, quam probe educatos, artificiis manuariis instructos, præsertim vero mercaturæ, imo & litteraturæ peritos haberent servos, quorum opera postmodum in acquæstu vel œconomico vel negotiatorio eo felicius uterentur, ut adeo, si non ratione conditionis, tamen ratione diversorum officiorum unus servorum altero dignior in ædibus Domini fuerit, de quo pluribus egit Petrus Faber in *Semestrib. lib. 2. p. 155.* Adhibebant enim servos paedagogos liberorum *L. 35. ff. de Fideicommiss. libertat.* Præponebant illos bonis & negotiis suis administrandis §. 5. *Instit.*

De peculiis
servorum
quare Roma-
ni ICti tam
prolixie ege-
rint?

*Servorum'va-
ria officia,*

A 2

Quib.

Quib. manumit. lic. Erant & servi dispensatores, qui familiæ rationes dispensabant L. 51. & 62. ff. de Solut. L. 42. ff. de Manumiss. Testam. Ut ergo hi eo diligentius res domini curarent, indulgebatur ipsis plerumq; ut certam pecuniæ quantitatem separatam a rationibus dominicis haberent, & pro lubitu cum hac, ad patris fam. tamen utilitatem disponerent. Et hoc pertinet descriptio peculi, quod sit pusilla pecunia quam servus Domini permisso separatam a rationibus dominicis habet L. 5. in fin. ff. b. t. Servus enim, qui reliqua Domini bona dispensabat & rationes administrationis reddere tenebatur, partem illam, quæ in peculio erat, separatis rationibus computabat.

Servorum peculium hodie missum hodie vix dabitur, servili hominum conditione nullum est. sublata: Utut enim a Barbaris captos servorum more tractemus, tanta tamen illorum apud nos fiducia non est, ut illis dispensationem nostrorum negotiorum vel etiam separatam partis bonorum administrationem simus commissuri. Servos autem conductos quod attinet, etiamsi filios interdum negotiis nostris præficiamus, cum tamen liberi homines sint, jura peculiorum his applicari nequeunt, sed ad alias actiones ordinarias recurendum erit. Quoad filios superesse posset praxis hujus tituli, si circumstantiae ad peculium hoc profectum constituendum concurrerent; videlicet, non ut filius, cui pater curam negotiationis commisit, & ita dispensatorem pecuniarum suarum constituit, de facto pecuniari quandam in negotiationem separatam impendat, sic enim nullum adesset vinculum, quo pater ex facto filii conveniri posset; sed requiritur, ut pater ipse separatur ad peculium veritatis rationibus, quantum filius separatæ negotiationis.

tioni impendere deberet; sive ut pater separaret suum
a filii ratione L. 4 pr. ff. b. quod tamen etiam tacite fie-
ri poterit, si patiatur hanc separatam negotiationem L.
7. §. 1. in fin. & §. 2. ff. b. t. Nam ergo pater hanc separa-
tam negotiationem filio permittit, eatenus fidem suam
tacite interposuisse censetur de praestando Creditoribus,
quod peculii nomine filius debere coepit, sine distinctio-
ne, qualisunque contractus ille fuerit; nam ex omni
contractu haec actio nascitur. L. 19. pr. vers. qua questio
ff. b. t. & permisso ad contrahendum sub concessione
peculii generaliter latitat L. 46. ff. b. t. Actio enim de
peculio non specialem suam subsistentiam habet, sed est
tantum qualitas adjectitia, qua actio ex illo contractu
principaliter oriunda apta redditur, ut contra patrem
extendi possit; nam filius directo patrem civiliter ob-
ligare nequit. L. 8. ff. de Rescind. Vendit. L. 8. §. ult. ff.
de Acceptil. Hinc notum est, dari actionem venditi de pe-
culio; depositi de peculio; Commodati de peculio &c.
Eaque propter qualis est actio principalis, scilicet vel bo-
nae fidei vel stricti juris, talis etiam est de peculio.

§. III. Eatenuis itaque, supposita peculii conces-
sione, ex facto filii nascitur actio haec contra patrem:
Verum cum in L. 44. ff. b. t. dicatur: Creditorem hoc
casti duos nancisci debitores; filium in solidum, & pa-
trum duntaxat de peculio: hinc otiose, ut puto, disqui-
runt Dd. an actio de peculio, quae adversus patrem datur,
specie differat ab ea, qua tenetur filius? Ad quod respon-
deret Vinnius in Comment. ad tit. Instit. de Act. §. II. n. 3.
numero quidem hasce actiones differre, sed non specie,
quia uti dictum, actio de peculio non est propria actio,
sed principalis actionis adjectio. Sensus enim questio-
nis, eo dirigidus, an finita actione de peculio contra

patrem, scilicet quod excusso peculio nihil amplius super sit, adhuc contra filium actio salva sit, an vero una per alteram consumta? Posterius utique negandum,
arg. L. 45. ff. b. t. & ita in effectu remanebunt distinctæ

An hodie ex-actiones. Verum si hoc jam ad usum fori nostri applicatio nesciuntur, an excusso peculio filius ad candum, merito dubitatur, an excusso peculio filius ad filius insolitum maneat huc durante patria potestate conveniri possit? Affirmant, obligatus? tivam quidem plerique probabunt: Sed si supponam, uti supponendum est, Creditorem scivisse, filium non a bona, quam peculium profectum habere, & hujus intuitu ad promovendam patris utilitatem filium contraxisse, integrumque peculium creditoribus oblatum, aeri alieno non satisfecisse, eaque propter patrem à Creditore liberari, si peculium non sufficiat: quo aequitatis praetextu convenienter filium, qui nec commodum ex negotio sperare potuit, nec actu quicquam inde percepit. Quicquid enim filius in hoc peculio acquirit mox ad patrem pertinet, adeo ut ne momento quidem in persona filii subsistat L. 79. ff. de Acquirend. hered. Ferd. Arias de Mela lib. 1. Resol. c. 33. n. 4. Subtilis enim illa juris Romani ratio, quod filius contraxerit, & obligationis capax fuerit, cum tamen nec in sui commodum contraxerit, nec fidem suam interposuerit, vix in foris nostris tantæ efficaciaz est, ut inde filius condemnari debat. Confer. quæ notata superius ad tit. quodcum eo, qui in aliena potest.

An sola pos-

sessio rerum, sint filiorum peculia, quippe si separatim negotiari incipiunt, plerumque vel separatam instituunt oeconomiam referri veletiam a patre coram judicio sui juris declarantur, ratiolent, locum faciant huic ram quoque horum intuitu de peculio actionem esse. Cavendum quoque hic, quoad applicationem actionis dc

DE PECULIO.

7

de peculio, ne mox, ubi apud filium res quædam deprehenduntur, quæ ad peculium profectitum referri solent, locus concedatur actioni de peculio E. G. Donavit quis filio amici sui 100. thaleros, qui procul dubio ad peculium profectitum pertinent. §. 1. *Instit. per quas person. cuique acquirat.* modo illa donatio principaliter intuitu patris facta sit, Franzk. lib. 2. Resol. 27. n. 9. Quod si ergo talis filius hanc pecuniam custodiæ paternæ reliquerit, & in alio quodam loco æ alienum 150. thalerorū contraxerit, quæritur, an pater actione de peculio conveniri possit? Et respondendum putarem quod non, quia deficit ratio patrem obligandi, scilicet ut ipse filio pecuniam ad negotiandum dederit, & ita filius hanc permissu patris impenderit, quod ad præsentem casum applicari nequit: Filius enim hoc peculium pro lubitu administrare non potest, nisi quatenus pater ipsi permittit, L. 4. §. 2. & L. 49. ff. b. t. Nam pater libere hoc peculium filio adimere, & de eodem disponere potest. L. 46. de Doli mal. except.

§. V. An autem hodie, quæ filio familias ab extraneo donata sunt, ut ut intuitu patris, filio a patre auferri, & in usus proprios converti possint, dubitare licet? Ratio dubitandi in hoc consistit, an Germani unquam rigidum hoc patriæ potestatis exercitium vel agnoverint vel posse? receperint, ut pater filio ab amicis donata, sine causa filio auferre, & in alios liberos transferre possit. Jus Romanum certum est §. 1. *Instit. Per quas person. nob. acquir.* Sed in foro exemplum desidero, ubi pro hoc rigore paterno pronunciatum: Nec vestigium extat in LLbus Germanicis, quod huic sententiæ faveat. Sicut & æqualis iniquitas ejus asserti est, quod si filius fam. opificio adictus, operis suis in Provinciis quicquam acquisiverit.

verit, hujus usumfructum, postquam in patriam reversus, pater sibi in Germania vindicare possit. Verum quid de donatis à patre, an hæc à patre filio pro libitu afferri possint? Ubi præjudicialis quæstio enodanda: An scilicet hodie donatio à patre filio in potestate constituto facta subsistat? Ratio juris Romani est, quod patris & filii sit una persona, & nemo sibi ipsi donare possit: Quid autem pater filio fam. donat, sibi donasse censetur. Sane si praticos Doctores consulamus, donationem hanc nec in foro valere dicunt, nisi morte vel juramento confirmata sit. Gail. lib. 2. obs. 38. n. 9. Trentacinq. l. 3. tit. de Donat. ref. 8. n. 5. Brunnem. ad cit. L. II. C. de donat. inf. Mynsing. cent. 2. obs. 33. Itane ergo juramentum hujus efficaciam erit, ut per hoc ficta personarum unitas dividatur? Cur non eandem efficaciam hodie tribuimus paternæ donationi, si seriam & constantem voluntatem aliter declareret, scil. donationem hanc filio illibatam manere, nec revocationi obnoxiam esse debere, supposita tamen conditione tacita: si ingrati crimen non supervenerit.

Actio de pecu-
lio ad solum
profectitum
pertinet.

S. VI. Ad alias ergo peculiorum species hæc actione non pertinet: Nam in peculio castrensi & quasi castrensi filius fam. pro patrefam. habetur, L. 2. § 3, ff. ad SCtum Maced. hinc ipse ex suo contractu actione ordinaria, non pater de peculio tenetur. Idem dicendum de peculio adventitio extraordinario, quod filius pariter pleno jure tenet, & de eo libere disponit Nov. 117. c. 1. In adventitio ordinario quidem pater legitimus administrator & usufructuarius est, L. 1. C. de Bon. matern. & L. 6. §. 2. ff. de bon. que liber. & hinc judicium etiam hujus peculii nomine suscipere tenetur, sive agat, sive conveniatur d. L. 1. C. de bon. mater. L. fin. §. 3. C. de Bon. que liber, imo ex ipsis fru-

fructibus litis sumitus præstare tenetur *d. L. fin. §. 3. in fin.* Gars. *de Expens. c. II. n. 5.* Verum hoc restringendum est ad actiones, quæ ipsum hoc peculium afficiunt; Non quæ ex novis filii contractibus oriuntur. Nec enim ventio agi in potestate filii est, suo facto vel contractu (cum ipse in possit. bonis adventitiis nudus tantum sit proprietarius) patris usufructuarii jus imminuere: Hinc nec actio de peculio locum habet, cum hic nihil filio a patre ad negotiandum sit commissum. Imo etiamsi ipse filius directa actions ex suo contractu conveniatur, quod fieri posse non nego ob *L. 39. ff. de O. & A.* attamen executio invito patre in bona materna fieri nequit, ne huic diminuatur ususfructus. Hoc tamen non negarem; Si pater ex liberalitate partem bonorum maternorum filio concedat ad separatam negotiationem, hoc respectum peculii proficitii habere posse, si non ratione proprietatis, certe ratione ususfructus. Hinc si pater bona hæc materna filio iterum adimat, qui intuitu negotiationis suscepit æs alienum contraxit, eatenus de peculio conveniri posfit.

§. VII. Antequam autem hanc materiam dimit. De usufructu tam, non omittenda est famosa illa inter praxin & usum paterno in fori differentia; quod scilicet patri, non matri, in bonis ^{bonis adyex.} titiis, adventitiis liberorum competat ususfructus, qui tamdiu durat, quamdiu pater in vivis est. *L. fin. §. 5. ibi:* *Donec parentes vivunt. C. de bon. qualibet.* quamvis filius patri operas præstiterit domesticas, vel alias suis laboribus extra ædes patris sibi victum quærat, cum hic ususfructus patri non propter alimenta, sed ob jus potestatis debeatur. *Carpz. P. 2. C. 10. def. 7.* Imo nec rationes liberis hoc nomine tenetur reddere, nec inventarium confidere, cum sinistra suspicio de mala administratione non cadat in patrem *L. ult. §. 4 in fin. C. de bon. qualibet. Carpz.*

P. 2. C. 11. def. 5. n. 1. Montic. Tr. de Inventar. n. 42. Morquech. de Divis. bonor. c. 1. n. 60. cui praxis Cameræ suffragatur; Mynsinger Cent. 2. obs. 93. hoc ipso tamen non liberatur à privata bonorum consignatione, ut filio fidem facere possit, quantum mater reliquit. Mynsing. d. obs. 93. n. 7. & 8. sicut nec pater ad secunda vota transiens inventarium aut juratam specificationem declinare potest. Escobar de Ratiocin. c. 9. n. 12. Mevius ad jus Lubec. P. 2. tit. 2. art. 21. n. 10. & seq.

An matri tu-
trici hodie
competat u-
susfructus?

Quid in Saxo-
nia?

§. VIII. Sed an matri idem jus ususfructus competat in bonis liberorum minorennum, si hōrum tutelam gerat, illisque de alimentis prospiciat, praxis ubique locorum non est uniformis? Sane in Saxonia non leves olim fuerunt lites, utrum patri adhuc hodie ususfructus competit vi patriæ potestatis, an propter reverentiam & onus educationis? Cujus controversia interesse insigne in eo latitat, quod priori casu soli patri competitatus, quod contra Richterum P. 1. dec. 18. n. 7. defendit Carpz. P. 2. C. 10. def. 7. & lib. 6. Resp. 70. pertot. Posteriori vero matri quoque idem tribuendus sit, quod contra Carpzovium plenius evincere conatus est Richterus cit. decis. Hic se fundat in consuetudine antiquissima Saxoniæ, & hunc in finem Doctores de ea attestantes adducit; præterea fundamentum aliquod querit in jure Provinc. Saxon. lib. 1. art. 11. Verum textus allegatus plane nihil de hoc usufructu disponit, & consuetudo Saxonica non ita notoria esse videtur, ut eidem tuto fidere liceat; nam Carpzovius contrariam consuetudinem allegat: Et iam olim 1636. Mens. Maj. ita responderunt Scabini Lipsienses. Ob nun wohl etliche der Sächsis. Rechts Gelehrteu dieser Meinung seynd/ das den Müttern in Vormundschaft ihrer Kinder von den Gütern die Frucht-

Fruchtnießung zuſtehe/ dieweil aber dennoch nach gewei-
nen Käyferlichen Rechten die Mutter oder Groß-Mut-
ter sich des ususfructus in der unmündigen Kinder Gü-
tern nicht zuerfreuen/ und gleichwohl an keinen Ort in
Sächſchen Rechten dasselbe ausdrücklich aufgehoben/
nach einanders verordnet/ oder durch beständige erweis-
liche Gewohnheit eingeführet/ derowegen hierinnen a di-
ſpoſitione Juris Communis/ bevoraus/ weil dadurch der
Unmündigen bestes gesucht und befödert wird/ auch auf
Sächſl. Boden nicht abzuweichen/zumahl weil den Bä-
tern der ususfructus in der Kinder Gütern alleine Jure
patriæ potestatis zuſtehet/ welches Recht bey der Mutter
und Groß-Mutter in Vormundschaft ihres Encklins ſich
in dessen Gütern der Fruchtnießung anzumaßen nicht be-
ſugt. Hinc etiam in Electoratu Saxoniæ ſententia ma-
tri uſumfructū assignans rejecta eſt per Decif. Elect. 62.
& juſ commune confirmatum. Vid. Philipp. Obs. i. ad
d. dec. 62. n. 32.

§. IX. Hac autem ſententia in foro præſuppoſi-
ta ſequitur exinde, marrem tutricem obligari ad ratio-
nes ſuæ administrationis reddendas & per consequens
etiam ad Inventarium vel ſpecificationem juratam, ſi-
cuit hoc in Saxonia expeditum eſt Carpz. P. 3. C. 33. def.
1. & ſeqq. & lib. 6. Resp. 69. Philipp. ad decif. Sax. 21.
obs. 4. Conf. Brunnem. Conf. 48. n. 14. {Quamvis ſi ma-
ter ad secunda vota non tranſeat, probos liberos de-
ceat hanc reverentiam exhibere matri, ut ejus ſimpli-
ci ſpecificationi fidem habeant, nec juramentum ab il-
la exigant. Extra Germaniam ICti diſtingvunt an mor-
tuο patre mater bona liberorum administraverit ex pie-
tate materna; An vero jure ſuceptæ tutelæ: Priori
casu illam ad inventarium conficiendum non teneri as-

Mater tutrix
tenetur ad ra-
tiones & in-
ventarium.

serunt: Sed tantum casu posteriori. Hippolitus Riminald. *Resp. 79. n. 44.* Chassanæus *ad Consuet. Burgund. p. 878. n. 23.* & seqq. quæ sententia non reprobanda, quia juris communis est, omnem tutorem teneri ad inventarium *L. Tutor qui repertorium 7. pr. ff. de Administ. Tut.*

Quid juris matris competat de jure Lubecensi.

Quid si liberi non amplius vivant de pane patris.

§. X. Ceterum ubi communio bonorum inter matrem & liberos obtinet, aliud circa usumfructum matris statuendum est. Sic de jure Lubecensi obtinere tradit Mev. *ad jus Lub. p. 2. l. 2. art. 8.* quod scilicet viduæ in statu viduitatis persistenti, quamdiu liberi nondum separati sunt, competit omnium bonorum ususfructus, quæ deducta liberorum legitima supersunt. quod n. 8. recte deducit ex communione omnium bonorum, quæ durante matrimonio fuit inter conjuges, quæ non exspirat morte mariti, sed durat usque ad separationem liberorum, quod & jure Hamburgensi cautum legitur *lib. 3. tit. 3. art. 3. 5.*

§. XI. Quamdiu itaque patria potestas durat, tamdiu quoque ususfructus continuatur, licet vel maxime liberi de pane ipsius non vivant, sed aliunde habeant alimenta de quo jam ex parte supra dictum est.

§. VII. Carpz. *P. 2. C. 10. Def. 7.* Richter *P. 1. Decis. 18. n. 3.* ubi hoc limitat, nisi pater liberis alimenta recusat, ex hypothesi, quasi parentibus ususfructus competit ob onus alendi, quod jam rejectum. Neque obstat, quod privandus sit commodo, qui recusat incommodeum; nam non adest hic necessaria connexio inter usum fructum & onus alendi, & pater si inique recusat alimenta, imploratione officii judicis vel aliis remediis recte cogi potest, Esbach in Carpzov. *cit. Def. 7.* Et cum nec secundis nuptiis extinguatur patria potestas

DE PECULIO.

13

stas, durat quoque adhuc ususfructus, Richter *cit. l. n. 4.*
 ubi præjudicium adducit; imo si vel maxime filiæ pa-
 tri operas ancillares præstiterint in promovenda œco-
 nomia, tamen ea propter usumfructum bonorum suo-
 rum patri auferre non possunt, Carpzov. *P. 2. C. 10. Def.*
8. Brunnenm. *ad L. 6. C. de bon. quæ lib.* quia liberi ad
 ejusmodi operas præstandas parentibus obligantur,
 quod declarari potest responso adducto *in tract. de suc-*
cess. ab intest. Diff. II. c. 4. num. 21.

§. XII. *Quod si liberi emancipati sint, de jure Quid si liberi*
 Justinianeo quidem pater retinere poterat dimidiam *emancipen-*
 partem ususfructus *§. 2. I. per quas pers. cuique acquir.* *tur.*
I. 6. §. 3. C. de bon. quæ lib. Verum id moribus plero-
 rumque locorum haud receptum est. Nam jure Sa-
 xonicō statim quando liberi separata mœconomiam
 instituunt, tenetur pater eis restituere omnia bona, in
 quibus usumfructum antea habuit, LandR. *lib. 1. art.*
II. Carpzov. P. 2. C. 10. Def. 5. Richt. *P. 1. decis. 18. n. 7.*
 quod & in Marchia Brandenburgica juris est, Brunne-
 mann. *ad L. 4. in f. C. de bon. quæ lib.* & in genere in
 omnibus illis locis, ubi separatio hæc effectum eman-
 cipationis tacitæ habet. In filia vero sufficit vel solum
 matrimonium, adeoque bona adventitia eidem resti-
 tuere debet, etiamsi illam adhuc exhibeat Carpz. *cit. l.*
Def. 6. Berlichius *P. 2. concl. II. n. 61.*

§. XIII. Disputant vero an idem obtineat, si *Quid si per di-*
 patria potestas per dignitatem fuerit soluta? quæ quæ-*gnitatem so-*
ftio si secundum jus civile examinanda est, sine dubio luta patria
neganda ob L. f. C. commun. de success. l. 1. C. de bon. *potestas?*
matern. L. 3. L. 4. l. f. C. de bon. quæ lib. ubi indistincte
 patri ususfructus afferitur sive manserint liberi in po-
 testate sive non; nec temere hic adduci potest, quod

B 3

patri

patri in prœmium emancipationis expresse indulatum,
ubi patris consensus simul concurrit. Pinel. ad L. 1. §.
1. C. de bon. matern. n. 42. Lauterb. *Diss. de usufr. pa-*
tern. tb. 40. diss. Molina de j. & j. disp. 232. n. 7. Verum
hodie quoque idem dicendum esse existimo, quod in
emancipatione tacita juris est, cum in genere filii e-
mancipati bona sua moribus nostris recipient.

Administratio
patri compe-
tēt.

§. XIV. Præterea ex jure ususfructus sequitur,
quod competit patri legitima administratio bonorum
adventitiorum l. 6. §. 2. C. de bon. que lib. neque ad hoc
judicis confirmatione post R. f. de 1577. Bon den Pu-
pillaen und minderjährigen indiget, Lauterb. *Diss. de u-*
sufr. paterno §. 33. quippe hic pater non consideran-
dus est ut alius tutor, de quo in dict. loc. agitur, sed
jure potestatis patri debetur administratio; Unde si vel
maxime patri in testamento ademtus esset ususfructus,
tamen adhuc ipsi administratio indulgenda per L. f. C.
de curat. furios. Hartmann Pistor. lib. 4. qv. 11. n. 13.
Carpz. P. 2. C. 10. def. 11. nisi forsitan ex circumstantiis
appareat, patri ob sinistram suspicionem ademtum es-
se usumfructum, tunc enim quoque ex eadem ratione
eidem administratio ademta censetur, Brunnem. ad Auth.
excipitur C. de bon. que lib. cum administratio quoque
patri adimi testamento possit, Nov. 117. C. 1. Carpz. cit.
l. inf. Imo si filius jam perfectæ aetatis sit, ipse libere
tunc administrat bona Nov. cit. Quando vero pater
administrat, & simul usum fructum habet, tutus est a
redditione rationum L. 6. §. 2. C. de bon. que lib. nisi
suspicio malæ administrationis subsit, quo casu etiam
eidem potest auferri administratio Carpz. cit. l. def. 9.
n. 9. dictum tamen jam superius est, patrem ad mini-
mum teneri ad privatam consignationem bonorum ad-
venti-

ventitiorum quod variis præjudiciis illustrat Finckelthaus. obs. 76. Richter. P. 1, Dec. 58. n. 26. Sand. lib. 2. t. 7. def. 2.

§. XV. Quid si autem patre invito, filius pari- De nuptiis in-
ter invitum ad nuptias cum imprægnata ineundas con- vito patre
demnetur, an pater bona materna illi tanquam eman- contractis, sed
cipato restituere teneatur? Casus qui in facto contigit, per senten-
hic est: H. B. clandestina conversatione sibi amorem tiam probatis.
A. M. virginis parentibus honestis editæ conciliare co-
natus fuit, eandemque cum in nimiam familiaritatem
admissus fuisset, spe de matrimonio facta imprægnavit,
Hoc facto pater stupratæ contra stupratorem ad con-
summandum matrimonium egit, cui non tantum H.
B. contradixit, imprægnationem negando, sed & pater
ejus, se nunquam in hoc matrimonium consensurum,
judicialiter contestatus fuit; & cum probationes hinc
inde adductæ essent, A. M. ad consilium Facultatis Ju-
ridicæ Rintelensis ad juramentum suppletorium de pro-
misso sibi matrimonio admissa fuit. Contra quam sen-
tentiam H. B. remedium supplicationis quidem inter-
posuit, sed sententia prior confirmata fuit a ICtis Fran-
cfurtenibus. Hujus vero sententiæ executionem, cum
H. B. violato arresto per fugam evitare vellet, publicis
citationibus revocatus fuit, & cum in contumacia per-
sisteret, tandem in judicio Principis pronunciatum fuit;
Nachdem Bekl. der an Ihn ergangenen Edictal citation
keine Folge geleistet so ist das der Klägerin zuverkante jura-
mentum suppletorium nunmehr pro præstito zu halten/
und vorbemeldte A. M. vor H. B. eheliche angetraute Frau
zu declariren / wie denn besagtes Juramentum suppleto-
rium hiemit pro præstito gehalten/ und mehr berührte A.
M. für des H. B. ehelich angetraute Frau Krafft dieses
decla-

declararet wird. v. r. w. Hæc sententia in rem judicatam transiit, quæ simul exemplum nobis præbet, copulam sacerdotalem in contumaciam pro adhibita, hoc scil. effectu, ut jura legitimæ uxoris tam quoad alimenta, quam quoad successionem & delendam maculam præcedentem consequatur, reputari posse. Sententia huic confisa A. M. contra declarati mariti patrem actionem instituebat, partim ad alendam neptem ex filio fugitivo susceptam; partim ad extradenda sibi bona filii materna, unde ipsa vivere posset. Prius quod attinet, expediti juris est, avum teneri etiam ad alimenta nepotis spurii ex filio Vid. Carpz. *Jurisprud. Eccles. lib. 2. def. 243.* quamvis avus maternus adsit, qui alere possit. Carpz. *d. def. 243. n. II.* Alia autem ratio est in filii concubina vel etiam uxore, ubi vinculum sanguinis ratione socii cessat. Quodsi vero bona materna habeat filius absens, in hæc, sicuti sponsa in bona sponsi immisionem impetrare potest. Carpz. *d. lib. 2. def. 136.* ita idem declaratae per sententiam uxori non negandum. Nec obstat, quod pater hac ratione privetur usufructu, quem tamen filius suo facto vel delicto patri ejus nuptiis contradicenti imminuere nequit: Resp. Patris dissensum supplevit Princeps, quod facere potuit *arg. L. 19. ff. de Rit. nupt. Cypræus de Sponsal. c. 6. §. 4. n. 1.* & nuptiæ per sententiam pro legitimis declaratae, quæ cum in rem judicatam transierit, in effectu pariter reputantur, quam si alias legitime matrimonium contractum; cuius consequens hoc est, ut pater teneatur ad bonorum maternorum restitucionem ipsi filio, vel hoc in fuga constituto, ejus declaratae uxori, & ita in casu superius adducto responsum est a Colleg. Jurid. hujus Academiz.

§. XVI.

§. XVI. Denique adhuc hic tangenda sunt Clericorum peculia, quæ jure canonico nota sunt t.t. X. de pecul. Cleric. Nam sicuti jure Romano peculum dicitur, quod filius vel servus a rationibus Domini vel patris separatum habet, ita analogiam quandam Canonistæ statuerunt in bonis Clericorum, ut scilicet peculum dicatur, quod separatum habent a bonis Ecclesiæ, Engel in Colleg. Jur. canon. cit. tit. n. i. Hoc duplex vulgo esse solet, *patrimoniale* quicquid Clerici acquisivere aliunde quam intuitu Ecclesiæ vel ex ejus bonis Ziegl. ad Lancellott. lib. 2. tit. 28. §. 1. & *quasi patrimoniale* quod ex bonis Ecclesiæ vel intuitu Ecclesiæ acquisitum. Linck ad Decret. b. t. §. 4. B. Brunnem, de jure Ecclesiastico lib. 2. C. 10. §. 1. Quamvis vero respectu fructuum multum intersit inter utrumque peculum, tamen judice Brunnemanno cit. l. §. 7. in nostris Ecclesiis illa nullum habent usum, cum nostri fructus perceptos ad suos heredes transmittant, adeoque de his nihil quicquam amplius addendum. Coeterum regulares Clerici, voto paupertatis adstricti, tale peculum plane non habent, quia qui monasterium ingrediuntur, se suaque bona Deo & monasterio dedicant C. 7. C. 17.

Q. 3. Hinc est quod Monachi hoc respectu servis aequiparari soleant, quod omnia acquirant Monasterio vel ordini, cui propter religionem addicti sunt; imo eatenus ad eos quoque applicant hanc actionem de peculio, quod ob æs alienum conflatum, monasterium tantum teneatur peculiotenus, Christin. Vol. 3. Dec. 34. n. 1. Zoef, in §. 10. 3. de action. n. 10. Schilt, Ex. 27. §. 90.

An ad Mona-
chos hic titu-
lus applicari
possit.

C

TIT.

TIT. II.

QUANDO DE PECULIO
ACTIO ANNALIS EST.

§. I.

Uſus hñjus ti-
tuli.

Quemadmodum prior actio de peculio rarissime moribus nostris occurrit, uti tit. antec. dictum, ita quoque idem dicendum esse existimo de hac annali actione, quæ adhuc in patrem vel Dominum competit, soluta potestate; nisi itidem casus concessi peculii ad negotiandum occurrat, ubi filius vel mortuus, vel emancipatus, retento tamen a patre peculio. Quo casu enim Prætoria actione experiundum, eo casu etiam tempora a Prætore præscripta etiam in foris nostris observanda, de quo dictum est superius ad tit. ff. de LL.

§. Quando itaque Grœnevvegen ad b. tit. dixit, hujus tituli hodie nullum esse usum, supponit, nulla amplius dari peculia.

§. II. Idem annale spatium quoque obtinebat in peculio castrensi, si filius intestatus mortuus erat, quia hoc pater jure patriæ potestatis occupabat L. 17. pr. ff. de pecul. Caſtreñſ. Sed cum hodie post Novell. 118. pater in hoc peculium tanquam heres succedat, perpetua actio contra eum dabitur.

TIT. III.

DE

IN REM VERSO.

§. I.

Uſus hñjus a-
tionis.

Hæc actio a Prætore ex æquitate inventa est, potissimum eum in finem, ut pater vel Dominus ex

ex contractu filii vel Servi obligaretur, quatenus ex eo aliquid in ejus utilitatem versum est, ne alias fiat losupletior cum alterius jactura, adeoque idem fere fundamentum habet, quod actio negotiorum gestorum L.3. §. 2. b. tit. de quo postea §. 4. dicendum.

§. II. Quamvis vero quoad servos hæc actio ho-
die cesseret, respectu filiorum familias tamen utilis est; ^{Obtinet eti-}
vel etiam secundum §. 8. 3. *quod cum eo qui in alien.*
poteſt. directo cum patre agi potest ex contractu filii,
ut tamen fundamentum obligandi, scilicet versio in
rem patris doceatur L.3. §. 9. b. tit. quæ alias ad effe-
ctum obligandi debitorem non est probanda, nisi in ca-
ſibus, ubi cum minore, Ecclesia, vel civitate contractum,
de quo pluribus supra actum tit. *de rebus credit.*

§. III. Imo, de jure Romano ulterius extensa est Extensio ha-
hæc actio ad eum quoque casum, si cum libero homi-
ne contractum, & ex illo contractu aliquid in alterius
utilitatem versum sit, veluti si Titii Procuratori vel ne-
gotiorum gestori, aut etiam institori, ultra legem præ-
positionis pecunia credita, ut in Domini rem verteret,
L. 20. pr. l. f. b. t. quod & hodie obtinere tradit Hahn
ad W. b. tit. inf. Oldendorp. d. 4. act. 7. p. 336. edit. Ba-
ſiliens. ubi formulam actionis de in rem verso exhi-
bet. Libelli autem fundamentum in eo collocandum
quod actor centum crediderit amico cuidam Rei, ex
qua ille sexaginta in hujus utilitatem impendit; ideo-
que se petere, ut Reus ad hos sexaginta thaleros resti-
tuendos condemnetur. Sic datur quoque hæc actio
ex gesto uxoris contra maritum, si in ejus utilitatem
contraxit, Lauterbach in Colleg. b. t. §. ult. Oldendorp,
cit. l. Brunnem. ad cit. l. f. b. n. 1. inf. & si cum famu-
lis nostris contractum, itidem ex gesto eorum, quate-

C 2 nus

tenus in rem nostram versum est, datur actio contra Dominum. Oldendorp. cit. loc. p. 336.

An differat a
negotiorum
gestorum a.
etione.

Quomodo
differat ab a.
etione nego-
tiorum gesto-
rum.

§. IV. De eo forsan adhuc posset dubitari, an hodie sit quædam differentia inter hanc actionem de in rem verso & negotiorum gestorum? In effectu nullam apparere differentiam contendit Schilter *Ex. 26. §. 9.* quod utrobique non eventus spectetur, sed utrum utiliter coptum sit *I. 10. de negot. gest. L. 3. §. 7. 8. 10. b.* Mascard. *de probation. concl. 1166. n. 36. seqq.* Verum licet id facile concederim, in utraque actione idem obligandi fundamentum occurere, scil. quod alterius utilitas promota sit; quod & LL. Romanæ agnovere *L. 3. §. 2. b. t.* in hoc tamen ab illa differt, quod actio negotiorum gestorum detur illi, qui ipse pecuniam in absentis negotia vertit, vel alia ratione ejus causam redidit meliorem: Actio autem de in rem verso datur illi, qui ipse pecuniam in alterius utilitatem non impendit, sed filio vel servo credidit, ut ille in rem patris vel domini verteret. Unde apparet actionem de in rem verso non esse separatam quandam actionem, qualis est negotiorum gestorum; sed qualitatem tantum actioni ex negotio principaliter gesto a Prætore adjectam, ut inde constet, hanc non institui contra illum qui contraxit, sed contra illius dominum vel patrem, pariter sicuti supra quoad actionem de peculio diximus: Et hinc actio negotiorum gestorum semper est bona fidei: Actio autem de in rem verso quandoque est stricti juris, secundum indolem contractus principalis. e. g. Si filio pecunia credita, & haec in rem patris versa sit datur actio mutui de in rem verso, quæ sine dubio est stricti juris, & hinc usuræ hœ casu non debentur, quæ tamen peti possunt in actione negotiorum.

rum gestorum L. 10. §. 5. ff. b. t. Porro in actione negotiorum gestorum principaliter obligatur gestor, & secundario Dominus gestori ad indemnitatem; hic vero intenditur, principaliter obligari alterum, in cujus rem quid versum, imo de hoc fere unice hic agitur, adeo, ut si fundamentum hoc actionis probari non possit, reus absolvi debeat, vid. Eric. Maurit. *Conf. Chilon.* P. I. conf. 26.

§. V. Ceterum non sufficit pecuniam ad hoc ^{versionis} creditam esse filio ut verteretur, sed actu ipso versa ^{nunciatio} esse debet; unde versione non probata corruit hæc ^{non valet,} actio, quamvis filius hactenus pecuniam non male consumere, sed in patris utilitatem impendere solitus fuerit: Nec enim *credulitas creditoris patri obesse, vel caliditas filii ipsi nocere debet*, hinc in hac materia creditori ab Ulpiano commendatur curiositas, ut ipse probe perspiciat, quomodo vertatur. L. 3. §. 9. ff. b. t. Ex quo facile pater, otiosam esse illam formulam, quæ obligationibus hodie communiter inseritur: Er begebe sich hiemit der exception des nicht gezahlten und nicht in seinen Nutzen verwendeten Geldes; dum enim obligationis instrumentum concipitur, & hæc renuntiatio exceptionis de in rem verso inseritur, pecunia nondum est numerata, quomodo itaque jam versa dici potest?

§. VI. Cum autem in jure nostro dicatur, actionem de in rem verso cessare, si illud quod versum est, non duret versum L. 10, §. 6. ff. b. t. e. g. si pater illud, quod versum est, filio vertenti restituerit, e. g. Si tantam pecuniam filio remiserit, ut creditor, qui in rem patris crediderat, satisfaceret, modo bona fide, & non filio perdituro pecuniam remiserit per d. L. 10. §. 6. ff. b. t. merito dubitatur, an etiam in foro nostro pa-

Quid si pater
filio pecu-
nia in versum
temiserit.

ter hoc ipso liberetur? Sane non infrequentes sunt illæ exceptiones, etiam in ipsis Academiis, ubi parentes conventi de residuo pro convictu, pro museo, pro Collegiis &c. excipere solent: Se tantum pecunia filio annuatim subministrasse, ut hæc omnia abunde potuerit solvere, & sic cessare versionem in sui utilitatem. Certe si pater prodigalitatem filii noverit, & tamen ipsi pecuniam creditoribus solvendam commiserit, ipse in culpa est, quod in detrimentum creditoris filio perdituro, transmiserit pecuniam, ut hinc tali casu de dolo teneatur pater *d. L. 10. §. 6. ff. b-t.* Sed si forte pater ignoraverit, filium in Academia pecuniam male consumere, & ita bona fide ipsi eandem pro creditis necessariis exsolvendam transmiserit, an tunc se liberare posfit, exceptione cessantis versionis? Et non puto, quia enim solutio hujus æris alieni necessarii ipsi patri incumbit, & illi, qui hæc subsidia filio subministrant, non hujus, sed patris fidem sequuntur, & ita revera patris negotium gerunt, hinc patrem directo obligatum habent; quare consultius agunt tales Creditores, quo hoc dubium evitent, ut non actione de invento verso, sed negotiorum gestorum contra patrem experiantur, quo casu ipsum non liberabit exceptio pecuniae sufficientis filio transmissæ. Et sic iterum hic aderit casus, ubi una ex dictis actionibus altera pinguior est.

TIT. IV.

QVOD JUSSU.

§. I.

De usu hujus
actionis,

HÆc actio presupponit jussum Domini vel patris, quomodo cunque declaratum *L. 1. §. 4. b. t.* & ad filium

¶ 3

filium vel servum directum; Nam si ad extraneum dirigatur jussus creditoris, competit actio mandati contra-
ria l. 8. C. mand. Quæ actio quoad filios etiam hodie utilis est, si jussu patris filius in rem propriam contraxit; estque utilior prioribus actionibus, quoties enim jussus patris probari potest, non attenditur quantitas peculii aut versio in rem patris, sed pater simpliciter ex jussu obligatur, quia ipse contraxisse videtur L. I. §. 1. b. §. 1. f. quid cum eo qui in al. pot. est. præterea quoque extenditur hæc actio, ut etiam detur illis, qui cum libero homine alterius negotia gerente jussu Domini negotiorum contraxere L. 7. §. 1. C. quod cum eo qui in al. ex quo recte concludit Hahn ad W. b. t. inf. hodie summam hujus actionis utilitatem esse, quoties jussu quid gestum in tertii emolumendum, veluti si uxor contrahat jussu mariti, discipulus ex jussu Præceptoris, subditus ex mandato Magistratus, miles ex mandato Capitanei, Struv. in Dec. Sabbathic. 30. Dec. 2. Gratian. 1. Discept. 107. Brunnem, ad l. 1. ff. b. t. n. 8.

§. II. Sed cur non hoc casu actio mandati sufficit? Communiter hanc differentiam statuunt jussum cum aliquo imperio conjunctum esse L. 25. §. 4. ff. de Acquirend. hered. Dirigitur enim ad filium, qui patri parere necessum habet: Mandatum vero ad alium, cui liberum est illud suscipere vel recusare §. 10. Inst. Mandati. Sed vera differentia hæc est, quod mandatum dirigatur ad illum, qui pecuniam credere debet, qui, si postea pecuniam repeatat, omnino actionem mandati contra patrem habet: Jussus autem dirigitur ad filium, ubi pater filio committit, ut a persona qualunque, ostendo jussu patris, mutuum accipiat, E.G. Der Sohn soll sich bemühen von jemand / wo er kan

100. thl. auf seinen des Vatern Credit aufzunehmen. Hoc casu cum creditor nullum negotium cum patre gesserit, & forsan pater ipsius personam ignoret, non poterit directo contra patrem agere, sed ut constet ex negotio cum filio gesto creditorem agere, actio mutui quod jussu, vel si alius contractus intercesserit, actio venditi, locati, commodati, quod jussu, instituenda, cum mentio jussus hic qualificet actionem principalem contra patrem. Nec resistit L. 1. §. 1. & 2. ff. b. t. quando dicitur: *Si mandaverit pater, dominus ve, videtur jussisse*, ex quo dicendum videtur, jussum & mandatum re vera coincidere. Verum hæc comparatio eatenustantum admittenda, ut pater tam ex jussu, quam mandato simpliciter teneatur, sive filius illam pecuniam male sive bene consumserit. Non vero actio mandati, & quod jussu capropter confunduntur, quia interveniente mandato directo contra patrem agitur; Insuper actio mandati est bonæ fidei, & sic usuræ debeat ex tempore moræ L. 32. ff. de Usur. quod non ita est, si jussu patris mutuum acceptum, actio enim mutui quod jussu est stricti juris: Quamvis in Praxi Germaniæ ultima illa differentia de usuris non attendatur, ob Rec. Imp. de de Ao. 1600. §. 50 viel nun.

Quid si pater
fidejussit
pro filio;

§. III. Quod si pater pro filio fidejussit, qui in rem propriam contraxit, negat Ulpianus in L. 1. §. 5. b. 1. ex hac fidejusione posse jussum deduci, & sic nec huic actioni locum esse, quasi pater hic ut extraneus intervenerit, conf. L. 5. §. f. de lib. leg. Verum hic occurere subtilitatem meram juris, recte monet Brunneman. ad L. 1. inf. b. t. Dum enim fidejussit, utique approbavit, & quia concedit ICtus, quod ratihabitio subsequens jussum faciat L. 1. §. 6. b. certe non potest ostendi

stendi accuratum discrimen inter ratihabitionem simplicem & approbationem hanc, quæ fit fidejubendo. Urget quidem Schilter *Ex. 27. §. 112.* quod pater fidejubendo tantum teneatur peculiottenus, non insolidum, ex jussu contra insolidum; nam nec hæc differentia ostendi potest, quod si vel maxime subtilitatem I^Cti sequamur, tamen & sic pater insolidum obligatus erit, quia fidejussor ad idem obligatur, ad quod debitor, jam vero filius insolidum ex suo contractu, non peculiottenus obligatur: quod multo magis afferendum est, si cum I^Cto dicamus, patrem quasi extraneum fidejussisse, nam sic quoque ut extraneus obligatur pro filio insolidum. Unde non dubium, quin hodie hoc casu secundum sententiam Brunneimanni æque actione quod jussu insolidum contra patrem agi possit, ac si pater contractum filii subscriptione ratihabuisset *L. i. §. 4. b. t.*

LIBER XVI.

TIT. I.

AD SCTUM VELLEJANUM.

§. 1.

Subvenitur hoc SCto fœminis pro aliis intercedentibus, ne ex intercessione sua efficaciter usus hujus conveniri possint *l. 2. §. 1. b.* & si præmia intercessione solverint, ut condicione indebiti solutum condicere possint *l. 40. pr. b.* quoniam Senatus totam improbavit obligationem *L. 15. inf. b. t.*, quæ dispositio D cum

cum singulari æquitate, ne mulier ex imbecillitate sexus decipiatur, nitatur, merito quoque in praxi recepta, & hæc ita notoria est, ut de ea dubitare non liceat. Quæ enim a Cypriano Regnero in *sua censura*, contra hanc SCti æquitatem adducuntur, non tanti sunt momenti, ut in praxi propterea ab illo recedendum sit. vid. Struv. *Decis. Sabbath. c. 12. Decis. 29.* Unde & Grœnevæg. in *C. b. t. ad rubr.* hoc SCtum moribus obtinere non diffitetur, addens tamen, in Gallia edicto Regio hunc titulum esse abrogatum.

Olim in Ger-
mania igno-
tum fuit SC.

Juris Saxonici
distinctio in-
ter uxores &
virgines.

§. II. Non tamen generaliter asseripotest, præx in SCti Vellej. ubique in Germania æqualem esse. Nam ante receptum jus Romanum vix nomen hujus SCti innotuit, utpote cum nec idem in jure Can. deprehendatur, quo jure tamen tunc universa fere Germania utebatur. Et quamvis negari nequeat, nec tunc temporis in plerisque locis Germaniæ fidejussionem mulieribus permisam fuisse; hoc tamen non adscribendum est SCto Vellejano, sed moribus tunc temporis receptis, ubi fœmina sine consensu Curatoris nihil alienare & sic nec fidejubere poterat, uti hoc adhuc appareat ex jure Lubecens. lib. 1. tit. 10. art. 1. cuius hæc sunt verba: *Es mag keine Frau ihr Gut verkauffen noch versezen/ ohn ihrer Vormunder Vollwort/ Wissen und Willen/ so mag auch keine Frau höher Bürge werden/ ohne Willen der Vormünder/ dann vor dritthalb Pfennig.* Ergo consensu Curatorum in majorem summam fidejubere potest citra renunciationem SC. Vellej. Et quamvis jus Saxon. in *Spec. lib. 1. art. 45.* inter fœminas maritatas & solutas distinguat, ut illæ nihil sine mariti vel curatoris consensu alienare possint;

hæ

hæ vero Curatorum consensum adhibere non teneantur, si modo majorennæ sint: Attamen in specie fidejussio fœminis prohibita non est, sed sub generali prohibitione alienationis comprehenditur; ut hinc existimem, fœminas solutas, majorennæ tamen, olim in Saxoniam ex fidejussione firmiter obligatas fuisse sine ulla renunciatione muliebrium jurium, cum generalem licentiam alienandi ex illo jure habuerint. Quapropter praxis Saxonica hodierna circa usum SCti Vellej. ex jure peregrino, scil. Romano petenda, quod cum voluntarie receptum sit, non dubito SCtum Vellej. iterum tolli, & fidejubendi licentiam fœminis restitu posse.

Exemplum
abrogati SC.
Vellej.

§. III. Exemplum hujus rei nuper apparuit ex Actis ex civitate Goslariensi huc transmissis, ubi cum uxor ob intercessionem pro marito conventa, exciperet, se Vellejano plane non renunciasse, multo minus prævia certioratione & juramento; Replicabatur ab actore, vi Statuti ante seculum conditi fœminis vel uxori- bus hoc beneficium ademtum esse, & ad illarum validam obligationem sufficere, modo sciverint maritum æs alienum contraxisse, & uxores tacuerint (multo magis ergo si expresse fidejusserint) vel si simul commodum ex illo mutuo perceperint, Statuti verba *de Ao. 1581. die 6. Junii* sunt sequentia: *Wir Bürgermeister und Rath der Reichs-Stadt Nordhausen / fügen allen Unsern Bürgern, Einwohnern und ingemein jedermanniglichen zu wissen / ob wohl eine Zeithero allhier die Weiber ihrer zugebrachten heyrathlichen und anderer Güter halber in ihrer Männer Haab und Gütern alle demselben / die keine ausdrückliche Verpfändung gehabt / vorgezogen worden / immassen nicht allein solche / sondern auch andere mehrere*

D 2

Vor.

Vortheile in denen allgemeinen beschriebenen Rechten den
nen Weibern zu gute verordnet seyn; So befinden doch
im Werke, daß solches in einen mercklichen Misbrauch
kommen, und nicht allein auswärtigen, sondern auch uns-
sern Bürgern und Unterthanen selbst grossen Schaden zu-
gefügert hat, indem dieselbe fast sehr hiedurch abgehalten
worden, einander mit Gelde oder sonstem behülflich zu
seyn, oder ander Gewerbe und Handthierung mit einan-
der zu treiben, daraus denn weiter zu besorgen, daß um
solches bey frembden und Einheimischen, Eingesessenen
Misstrauens willen die Bürgerliche Nahrung in Abfall und
Hinderung gerathen möge, darum wir aus gedrungener
Noth, damit solchem wissentlichen Abgange, auch allerhand
beschwerl. Nachreden, so hierauf zu erfolgen pflegen, so
viel möglichen entgegen gebauet, und die gemeine com-
mercien auch Handel und Wandel, und folgend die Bür-
gerliche Nahrung in und bey dieser Löblichen Stadt er-
halten, und befördert werden möchten, mit denen Herren
Aeltesten und Anheimstellung der Ehrbahren Räthe und
Handwercksmeistern, uns endlichen eines Weges und
Mittel entschlossen; Sezen statuiren und ordnen demnach
aus sonderer zeitigen Vorbereitung und ansehnlichen statt-
lichen Ursachen, daß nun hinführo und von dato die-
ses Edicts anzuheben, kein Weib, welche zu des Man-
nes Aufborgen stille geschwiegen, oder dessen mitge-
nossen, mit der Fräul. Gerechtigkeit zugelassen, auch
sich derselben zum wenigsten gegen den Gläubiger zu behelf-
fen und aufzuhalten, sondern es soll denenselben solche Ge-
rechtigkeit in alle denen Gütern, beweg- und unbewegli-
chen, die Sie zu dem Manne einbracht und demselben in
seiner Verwaltung Handthier- und Nahrung geliehen,
gänzlichen und gar abgeschnitten und benommen seyn, der-
gestalt, daß dieselbige, so weit sie reichen, hinführo und fünfti-
ge Zeit unter die Gläubiger ausgetheilet werden sollen. Con-
stan-

stantem vero hujus rei praxin, cum in dubium vocaretur, praesens illius civitatis Senatus sequentibus confirmavit. Solches Raths Conclusum auch in vigore allezeit geblieben und in vorkommenden Fällen / auch von denen auswärtigen Rechts-Collegiis darnach gesprochen worden/ wie solches/ wann die vor uns ergangene Concurs- und andere Schuld-Acta behänden wären/ leicht dargethan und ein und anderer casus, da solches also geschehen/ allegiret und nahmhafft gemacht werden könnte; so haben das gebetene Attestatum hierüber zu ertheilen und Herrn Impetranten damit an Hand zugehen kein Bedencken getragen/ besondern selbiges in Kraft dieses ihme zu etwaiger seiner Bedürffniß ausfertigen wollen. Urfkundi. unsers hierunter aufgetr. Stadt-Secrets. Geschehen Nordhausen den 22. Junij. Ao. 1705.

§. IV. Idem asserendum puto de omnibus illicis locis, ubi vera bonorum communio inter conuges obtinet, vi cuius debita constante matrimonio contracta, tam ex mariti, quam uxoris bonis solvenda, sicut hoc jure Lubecensi & Hamburgensi obtinet: Ibi ergo nullus usus est *Auth. Si qua mulier C. ad SC. Vellej.* Sive enim uxor hic intercesserit pro marito cum jamento, sive sine eo, vel plane non renunciaverit aut fidejusserit, tenetur, si mariti bona non sufficient, ex suis bonis pro marito solvere, licet integræ dotis periculum incurrat. Ex quo incidenter observamus, Legem illam *z. ff. de pact. dot.* qua statuitur: Non valere pactum, quod mulieres reddit indotatas, non sine exceptione esse; nam quod Statuto induci potest, hoc etiam pacto fieri posse, recepta Dd. regula est, cum Statuta sint jus quoddam conventionale. Si ita-

D 3

que

ubi communio bonorum inter conuges, ibi cessat.
SC.

que per pactum communio bonorum inter Conjuges cum effectu solvendi æris alieni induceretur, pariter evenire posset, ut uxor dotem amitteret; quamvis, ubi jus Civile receptum, & intercessiones fœminarum interdictæ, hoc pactum non aliter subsistere valeat, quam concurrente solenni renunciatione beneficij SC. Vellej. cum & hoc casu tacita subsit intercessio.

Exceptiones

§. V. Interim tamen superesse casus etiam il-
lis in locis, ubi vera communio bonorum viget, exi-
stimo, quibus uxor renunciare Vellejano tenetur, ut
pote (1.) si intercedat pro marito quoad debita ante
nuptias contracta; Cum enim hæc ex bonis commu-
nibus solvenda non sint, & uxor tamen pro marito fi-
dem interponere velit, omnino SC. renunciandum
est. Deinde idem obtinebit, si uxor certa bona sibi
reservavit, quæ in communionem bonorum non in-
tulit, tunc si quoad hæc bona se obligare velit, itidem
renunciatione opus erit: Licet hæc reservatio secun-
dum praxin Hamburgensem vix admittatur. (3.) Occur-
rit singularitas quædam de jure Lubecensi, quod uxor
ex bonis communibus tunc demū æs alienum solvere
teneatur, si liberi ex illo matrimonio adsint: Si vero
nulli liberi adsint, dotem & omnia quæ marito intu-
lit, sine suo incommodo repetit, & ex residuis mariti
bonis æs alienum solvit, nisi hoc casu beneficiis mulie-
bribus prævia certioratione renunciaverit. Vid. *Jus
Lubec. L. 1. tit. 5. art. 7. in fin.* Quæ sane distinctio,
quod mater liberos habens pro marito solvere tenea-
tur; Sed mater improlis sua repeteret, & sic a solutione
æris alieni se liberare possit, dura videtur ipsi Me-
vio in *Commentar. ad. d. art. 7. n. 4.* cum hac ratione
sterilitas matris præmio afficiatur, fertilitas vero pœ-
nam

Singularis di-
stinctio Juris
Lubecensis.

nam incurrat, & liberi etiam materna hæreditate priventur. Rationes quidem conquisivit Mevius, sed nullam illarum concludentem esse, inspectio docebit; interim in praxi hoc ita servari testatur, quæ distinctio tamen ad alia loca, ubi communio bonorum viget, non extendenda.

§. VI- In eo autem mores plerorumque locorum De fœminis recesserunt a dispositione juris, quod mercatrices hoc mercatricibus beneficio non fruantur; securitas enim & utilitas commerciorum publicorum exigit, ut ei operam navantes fidem sincere exsolvere teneantur, Mev. *ad jus Lubec.* Lib. i. tit. 10. art. 1. n. 77. quod proinde jure Lubecensi expresse cautum *loc. alt.* adeo ut hoc casu distinctio illa, an uxor liberos habeat vel non, plane non attendatur. *Vid. Tit. 5. art. 7. in fin.* Add. Stat. Hamb. P. 2. tit. 6. art. 2. Marquard. *de mercat.* lib. i. c. 12. n. 21. Myns. i. obs. 29. Grœnevveg. *de LL.* abrog. L. in C. b. t. ad rubr. Christin. tit. 9. art. 10. Gail. 2. obs. 90. num. 5. Struv. Ex. 21. th. 12. Hering. *de fidejuss.* c. 7. n. 408. Coler. i. Decis. 31. Jo. Rebhan. *disp. de uxore mercatrice* th. 12. seqq. Dicitur autem illa uxor mercatrix, quæ non tantum separatis rationibus mariti quæstuariam exercet negotiationem, sed etiam quæ communem cum marito exercet, adeoque quasi socia negotiationis esse videtur Gail, *cit. l.* Non tamen communis mercatura ex eo statim colligenda, quod uxor in taberna merces vendere soleat; operas enim suas marito præstare obligata est, unde & marito suo hoc casu acquirit, Gail. *cit. l.* sed requiritur, ut pecunias suas simul in negotiationem impenderit, & de parte lucri pacta sit. Brunnem. *ad L. fin. in f. b. t.* Unde & hoc casu tanquam socia sibi acquirit, & tenetur ut socia Gail, *cit. l.* Balthas.

thas. pract. resol. tit. 1. ref. 10. Hinc quamvis de jure communi uxor tuta sit, licet vel maxime in eodem instrumento semet corream constituerit, Gail. 2. O. 89. num. 1. seqq. Carpz. P. 2. Const. 16. def. 4. quia præsumtio est, quod pecunia tota ad maritum pervenerit Fab. in C. lib. 5. tit. 6. def. 8. n. 3. Christin. Vol. 5. Decis. 187. n. 7. Menoch. lib. 3. præf. 22. n. 1. Carpz. lib. 2. Ref. 75. merito tamen hoc limitatur, nisi uxor simul in prædicto sensu mercatrix sit Mev. 8. Decis. 453. & P. 2. Decis. 206. Græv. lib. 2. concl. 90. n. 20. Verum hæc omnia restrin- genda sunt ad actus mercaturæ, ubi fœmina ut merca- trix intercedit; nam extra ea, quæ intuitu mercaturæ fiunt, intercedentes fœminæ fruuntur beneficio SC. Vellejani. Mev. ad jus Lubec. lib. 1. tit. 10. art. 1. n. 78.

An in fœmi-
nis illustribus
quoque lo-
cum habeat.

S. VII. De fœminis vero illustribus, quæ supe- rioritate territoriali gaudent, dubitatur, an interceden- tes recte se tueri possint hoc SCto? Qui id negant, hac potissimum ducuntur ratione, quod indignum for- ret, si tales fœminæ fragilitatem sexus allegare vellent, imo quia instructæ sunt Consiliariis, deceptioni non videantur esse obnoxiae, Hering. de fidejuss. C. 7. n. 519. Tabor. ad Coll. Jur. arg. b. th. 8. Struvius Ex. 21. tb. 12. Lauterb. exerc. 28. concl. 19. Carpz. P. 2. C. 15. def. 9. Ve- rum hæc exceptio juri nostro incognita est, cum etiam fœminæ illustres ordinariis jurium beneficiis fruantur, & jus commune inter Principes Germaniæ generaliter obtineat, utpote inter quos recepta est regula: Princi- pes inter se utuntur jure privato. Deinde hoc eviden- ter evincitur, quod adhuc hodie matres illustres tutri- ces renunciare debeant solenniter SCto Vellejano, si ad tutelam liberorum suorum admitti velint, quæ renuncia- tio esset minus necessaria, si SCtum Vellejanum ad il- las

las non pertineret, cum renunciatio præsupponat habi-
tum confer. Dn. Eyben *de tutel. foem. membr.* 2, §.
3. & 17. Ceterum existimat quidem Dn. Eyben *cit. l.*
cum Bachovio ad Treutler. *vol. 2. Disp. 8. tb. 8. lit. E.*
vers. imo etiam, usu Germaniæ hanc SC. Vellej. re-
nunciationem non ita necessariam esse, ut illa omissa,
tutelæ confirmatio sit nulla : Quæ sententia tamen
eatenus admitti potest, ne ipsa confirmatio impugne-
tur, cum partem ejus hoc SCtum non faciat, interim
semper exceptio obstabit matri, si nomine filiorum
contrahere velit, quod huic beneficio nondum renun-
ciaverit; Quare vix dabitur casus tutelæ illustris, ubi
hæc renunciatio non exacta, & quidem in specie sub
juramento, cuius rei varia exempla adducta sunt in
Disput. de Tut. matern. Princip. Imper. c. 3. §. 6. & seqq.
Formulam ejusmodi juramenti refert Rhoding, *in*
Append. Pandect. Cameral. Mantis. 1. pag. 12.

§. VIII. Speciatim vero Iure nostro uxor pro De uxoribus
marito intercedere prohibetur, per *Auth. si qua mulier* pro maritis
C. b. t. Nov. 134. c. 8. adeo ut ipso jure tuta sit, dum in-
tercessio talis penitus nulla, in tantum, ut sive semel,
sive multoties hanc intercessionem repetierit; sive pri-
vatum sive publicum debitum fuerit, pro non scripta
sine ullo effectu habeatur *per d. Nov. 134. c. 8.*
Quæ verba cum prohibitiua sint, non difficulter inde
colligitur, jure Justinianeo uxorem pro marito inter-
cedentem renunciare non posse, ob notissimam illam ^{Renunciatio}
regulam, quod jus prohibitivum sit irrenunciabile *arg.*
L. Non dubium §. *C. de LL. Gallerat. de Renunciat. tom.*
2. cent. I. Renunciat. 10. Cujus ratio in præsenti casu in
obscuro non est, cum blanditiis maritalibus facilius in-
duci posse ad intercedendum uxor, quam ab extraneo,

E

unde

unde majori prohibitione opus fuit. Gallerat. d. Cent. 1. Renunc. 63. n. 1. & seqq. & hinc in specie renunciatio- niem d. Nov. & inde desumtæ Auth. Si qua mulier re- nunciari non posse, asserunt Rauchbar. P. 1. qv. 34. n. 12. Berlich. P. 2. Concl. 19. n. 56. Brunnem. Cent. 1. D. 16. Carpz. P. 2. C. 16. def. 1. Tessaurus Decis. 223. n. 78. Zan- ger de Except. P. 3. c. 11. n. 128.

In foro ad-
mittitur re-
nunciatio ju-
rata.

An hoc clare
fundatum in
jure Canon.

§. IX. In eo itaque evidens inter jus Romanum & praxin introducta est differentia, quod jurata renunciatio quidem de jure Romano intercessionem hanc haud salvet L. Non dubium s. C. de LL. Berlich. P. 2. Concl. 19. n. 63. bene tamen de jure Can. arg. C. 9. & 28. X. de jurej. quam opinionem absque ulla difficultate in praxi obtinere tradit Thessaur. decis. 223. n. 7. Carpz. P. 2. C. 16. def. 1. n. 4. Berlich. cit. l. Pruckman. de jur. mulier. P. 2. art. 15. n. 12. seqq. Brunnem. ad L. f. b. t. n. 16. Fundamentum autem hujus opinionis deducunt ex C. 9. & 28. X. de jurejur. Verum quod c. 9. attinet, non ibi agitur de uxore pro marito intercedente, sed de uxore & marito pro tertio cum aliis fidejubentibus, ubi nec sola uxor juraverat, sed fidejussores omnes: Ut inde colligi nequeat, uxorem pro marito cum renunciatio- ne jurata SC. Vellej. intercedere posse, cuius beneficii ibi nulla facta est mentio. Quod vero attinet C. 28. X. de jurejur. agitur ibi de casu, ubi mulier alienationi mari- ti consensit, intercedente juramento de non contrave- niendo, & cum dispendium salutis deficiat, uxorem ob- ligari dicit Pontifex, ubi iterum de intercessione uxo- ris proprie non agitur; Argumentum tamen inde de- duxerunt Autores, ut sicuti actus maritorum de ju- re invalidi super rebus uxoris juramento confirmari possunt, ita quoque invalida intercessio pro marito fa-cta

cta. Sane hæc sententia variis otiosis juramentis, non perjurio men Dei profanantibus, vel etiam perjuriis ansam dedit; ^{Ansa perju-}
 Inde enim factum est, quod si quis uxorem fidejubenter offerat, hæc non aliter admittatur, nisi cum juramento: ^{riorum inde}
 Quodsi postea hæc inde conveniatur, omnia ^{nascitur.}
 conquirit subterfugia, ut se a nexu fidejussionis non
 obstante juramento liberare possit, parum de salute
 sua sollicita, an periculum animæ incurrat vel non, mo-
 do a solutione liberetur,

§. X. Et sane exigit materiæ hujus praxis quotidianæ, & perjuriorum, quæ hic occurunt, frequentia, ^{An secura sit}
 ut paulo clarius ostendamus, quantum hic periculum ^{uxor quæ non}
 animæ, non advertentibus vel Advocatis vel Clientibus ^{corporaliter}
 concurrat, a quo tamen Christiani, si tales, & non gehennæ mancipia esse velint, sibi caveant necessum est. ^{juravit.}
 E. G. in hoc Ducatu Magdeburgico exigitur ut intercessio pro marito sit jurata. Quamvis ergo hoc factum ^{de formula ju-}
 sit, sed formula jurandi consueta non adhibita, licet ^{x-}randi,
 quipollentia adsint, ^{bey dem} Wort der ewigen Wahrheit/ omissa vero sint sequentia, So wahr mir Gott helfe; aut etiam actu corporali juramentum non præstiterint, mox ad exceptionem confugiunt, non sufficienter vel solenniter juratum esse; Quasi vero respectu Dei perjuriorum vindicis acerrimi aliquid interesset, qua formula & quo actu corporis juretur, sufficit enim assertio sub contestatione Divini Numinis facta, quod per verba: Ich renuncire hiemit meiner Weiblichen Gerechtigkeit ^{bey dem} Wort der ewigen Wahrheit fieri, nemo negabit. Hinc in casu contingente ab inclito Scabinatu Hallensi Ao. 1706. Mens. Augusto. optime pronunciatum sequentibus verbis. Ob wohl die verbeferte Magdeburgi. Process-Ordnung C. 49. Clasf. 2. §. 1. eine ^{Responsum,}

eydliche Verzicht in intercessione uxoris pro marito & datione ejus consensus in hujus constitutam hypothecam daß sie solches mit Abstattung eines Körperlichen Eydes thue/ zu erfodern scheinet. Alldieweilen aber in diesem Lege die wünschliche Abstattung eines Körperlichen Eydes precise nicht erfodert wird/ hiernächst die Leges ex usu & observantia ihre interpretationem hauptsächlich leiden/ und bey dem Herzogthum Magdeburg nicht hergebracht ist/ ut uxor pro marito intercedens mediante corporali juramento renunciationem SCti Vellejani Auth. Si qua mulier &c. & aliorum competentium præstet, auch nicht zu zweiffeln ist/ quin verba bey dem Wort Der ewigen Wahrheit equi polleant, extra Electoratum Saxoniae formalijuremento, & hujus vim quoad effectum intercessionis muliebris vel uxoriae habeant, und die Sievertin in der Obligatione autoritate Curatoris die renunciation des SG. Vellej. bey dem Wort der ewigen Wahrheit gegen ihm beweckstelliget/ solche auch coram Senatu nachgehends mit Vollwert ihres Curatoris in amplissima forma prævia sufficienti certioratione ihrer jurium wiederholet hat; Alß seynd wir der Rechtlichen Meinung/ daß Er wegen seiner Pflegbefohlenen der Sievertschen Wittben allerdings vorzuziehen und eine sententiam reformatoriam dahin in der Appellationis Instanz erhalten dürfste. B. R. W.

Uxor perjurii
conscientia
contrahit, et
iamsi non in
judicio renun-

§. XI. Pariter uxores conscientiam suam libereatam in ram a perjurio esse credunt, si quidem jurato renunciaverint, sed hæc renunciatio, uti in multis locis existitur, judicialiter non sit facta; Dum enim pro se L. Provincialem habent, quæ certam renunciandi formam præscripsit, hac formula non observata, actum esse nullum statuunt, licet juratum sit; adeo ut quamvis in domo judicis facta sit renunciatio jurata, illa tamen nihilominus invalida sit, Carpz, de jurib. foeminar. singular. decad. 4. Posit. 3. Verum nescio quomodo hoc conveniat cum Cap. 28. X. de jurejur. ex quo juratæ renuncia-

nunciationis fundamentum unice petitur; ibi enim hæc ratio redditur, quia uxor hoc juramentum sine dispendio salutis servare potest: At vero numne eadem ratio obtinet, si extra judicium juraverit, nam & hoc sine dispendio salutis servare poterit. Et quomodo tandem jure Divino excusabitur, qui sub illa formula fidem fallit? Si dixeris, Leges humanas in conscientia excusare *Rom. 13.* Repono, si Leges prohiberent ne præstes quod ita promissum, excusatio quædam super-
esset, licet & hæc contra jus divinum semper sit inva-
lida; Talis autem prohibitio Legis provincialis nulli-
bi ostendetur, licet judicem adstringat, ut ob negle-
ctam solennem jurisjurandi formulam a condemnatio-
ne uxoris abstineat, quo ipso tamen uxor in conscientia nunquam redditur secura-

§. XII. Sed ut ad casum in §. XI. recurram, cum Responsum a Scabinatus nostri Hallensis Responso in pronuntian-
do discessissent JCti Lipsienses, & creditorem, qui u-
xor renunciationem pro se habebat, in concursu cre-
ditorum uxori postposuissent, contra hanc sententiam Appellationis beneficium interpositum fuit, quo facto res ad Collegium nostrum delata, ubi Mens. August. Ao.
1707. sequenti modo respondimus, hat C. S. von J. B. G.
Kinder Geldern 1200. Thlr. Capital sub hypotheca bonorum entlehnet/ darinn dessen Ehefrau cum Curatore consentiret/ und ihrer Weiblichen Gerechtigkeit bey dem Worte der ewigen Wahrheit renunciret/ nichts desto minder diese Frau in concursu præferiret/ und daher unsere in Rechten gegründete Meinung/ ob in der Appellation Instanz ein besser Urtheil zu hoffen sey? Verlanget worden. So erachteten wir vor Recht. Obwohl zu Behauptung des vorigen Urtheils angeführt wird/ daß die Frau vermöge der verbefserten Magdeburgischen Proceß-Ordnung §. 49, Cl. 2. end-

E 3 lichen

lichen Verzücht des SCti Vellejani & Auth. si qua mulier leisten sollen / und also die in der obligation befindliche Expression bey dem Worte der ewigen Wahrheit vor einem würcklichen Eyd nicht geachtet werden könnten / zumahlen / da die Doctores Juris Saxonici hiezu einen Corporischen Eyd erfodern Caspz. Part. 2. Const. 16. Defin 6. Decis. Saxon. noviss. 25. auch die Worte nicht dabey zu befinden / so wahr mir Gott helfe und sein heiliges Wort / welche doch secundum imperii sanctiones bey einem Eyde nöthig seyn / juxta Carpz. Part. 2. Decis. 199. n. 12. Weil aber dennoch wohl zu unterscheiden ist / ob zu einem negotio ein ordentlicher oder Corporischer Eyd erfodert werde / oder ob nur schlechterdings / daß etwas eydlich geschehen solle / in statuto enthalten / welches letztere nur allein in der Magdeburgl. Proces-Ordnung zu befinden / da hingegen in Thur-Sachsen per Decis. Elector. 25. in diesem Fall ein Corporischer Eyd expresse erfodert wird. Nun ist aber ein merclicher Unterscheid quantum ad externum ritum & conceptionem verborum unter ein eydliches Versprechen / oder unter ein Versprechen / so vermittelst Corporichen Eydes geschehen soll / da dann in dem ersten Fall genug ist / wann dergleichen Worte / welche cum corporali juramento in effectu gleich kräftig seyn / gebrauchet werden / dergleichen hieselbst zu befinden / da die Frau bey dem Worte der ewigen Wahrheit renunciret hat / indem diese Worte ein verum Juramentum quo ad materiam mit sich führen / obgleich quo ad formulam ein Unterscheid zuseyn scheinet / per tradita Mevii Part. 1. Decis. 146. n. 5. Daher auch die Dd. Juris Saxon. solches vormahls / ehe die neue Decision promulgaret worden / vor einen zureichenden Eyd gehalten / dadurch eine Frau kräftig verbunden werde / wie mit mehr zu sehen ist apud Finckelthaus. observ. 116. n. 5. & seqq wie dann auch Carpz. Par. 2. decis. 199. n. 15. in fin. zugeben muß / daß diese expressio / bey dem Worte der ewigen Wahrheit eine promissionem juratam mit sich führe / dergestalt / daß eine Frau dergleichen sub hac formula gethanen Renunciation illæsa

illæsa conscientia nicht contraveniren kan d. Decis. 199 n. 20.
Philippi ad. Decis Elect. 25. Observ. 2. n. 11. ubi dicit, quod
absque nota impietatis & salva conscientia nemo ejusmo-
di promissioni contravenire queat Berlich. Part. 2. Concl.
21. n. 43. Wesenbec. Part. 2. consil. 52. n. 19. und kan Diesem
nicht hindern/ daß die Worte nicht hinbey gefüget/ so wähle
mir GOTT helffe und sein heiliges Wort/ denn wann
die expressio bey dem Worte der ewigen Wahrheit
die Kraft eines Eydes an und vor sich habe/ so seynd diese
letztern in solchen Fall/ wo kein solennier Körperlicher Eyd
erfordert wird/ nur überflügig/ und wird von dem Carpz.
und andern vergeblich auf die in Camera Imperiali recipirte
formulas juramentorum provociret/ als sollte daselbst In
Ordinat. Cameral. Part. 1. c. 57. usque ad c. 85. diese formula,
als mir GOTT helffe und sein heiliges Wort/ vorge-
schrieben seyn/ worauf sich insonderheit beziehet Philipp. ad
Decis. 25. observ. 2. n. 14. Catpz. Decis. 199. n. 12. immassen Da-
selbst diese formula per modum Legis nicht gebothen/ es ist
auch in allen denen besindlichen formulis juramentorum
von Tit. 58. bis Tit. 84. obige formula nicht einmal zu befin-
den/ sondern es stehet nur selbe einmal bey dem jurament
der Medicorum und Chirurgorum Tit. 85. Im übrigen a-
ber ist bekant/ daß post reformationem Evangelicam un-
ter denen Protestantibus & Catholicis ratione hujus for-
mulæ ein Streit entstanden/ da vormahls geschworen wor-
den als mir GOTT helffe und alle Heiligen welches die
Protestirende billig recusiret/ und an statt dessen diese for-
mulam substituiret Als mir GOTT helffe und sein heili-
ges Evangelium Linnaeus ad A. B. c. 2. §. 2. observ. 1. Da
nun aber dieses ad juramenta solennia gehört/ und nir-
gends so wol in Legibus Imperii, als auch in Constitutio-
nibus Ducatus Magdeburgici zubefinden/ daß die expressio
bey dem Worte der ewigen Wahrheit keine eydliche Kraft
haben solle/ wenn nicht die Worte hinzugesetzt/ so wahr
mir GOTT helffe/ so kan auch daher obiger contestation die
Eydes-Kraft nicht entzogen werden. Endlich auch allen
Ans-

Ansehen nach die Jcti Lipsienses weil sie gesetzt / daß hies selbst kein Eydlicher Verzicht geschehen / nur allein auf die Gerichtl. confirmation, woselbst obiger Eydlichen Verbindung nicht gedacht worden / reflectiret / hingegen die clausulam juratoriam, welche in der Obligation befindlich / nicht observiret haben mögen. So erscheinet hieraus allenthalben so viel / daß in instantia appellationis voriges Urtheil zu ändern / und also des Debitoris Ehefrau der B. Förderung nachzusetzen sey V. R. W.

Obligatio sub
fide princi-
pali hic non
æquipollit ju-
ramento.

§. XIII, Hoc interim non diffiteor, quamvis moribus Germaniae magna efficacia tribuatur promissioni bey Fürstlichen/ Gräfflichen/ Ehren Treuen und wahren Worten adeo ut vim juramenti illa verba habere contendant. *Vid. R. f. de Ao. 1555. §. Und daß ein Churfürst Vultej. Vol. 3. Consil. Marpurg. 34. n. 91. Cothman. Vol. 1. Resp. 19. n. 123. Gail. lib. 2. obs. 59. Meichsner tom. 4. lib. 1. dec. Cam. 12. n. 6. Carpz. P. 2. C. 16. def. 5. n. 2.* adeo ut cum aliquando compromissum sub fide & dignitate principali firmatum esset, hoc pro jurato reputandum esse, existimaverit Cam. imper. teste Mynsinger. *Cent. 1. obs. 17. Gail. lib. 2. obs. 59. n. 7.* & idem quoque obtinere in Nobilibus Germaniae si aliquid promittant bey Adelichen Ehren und Treuen asserit Myler *Nomolog. Princip. Imper. c. 6. §. II. & 14.* quamvis inter hos hodie hæc absurdæ opinio obtineat, ut credant se validius obligari. si promittant, bey Cavalliers Parol, quam si id fiat, bey Adelichen wahren Worten und Trenen; (Ex quo forte colligeres, fidem Germanam, qua nihil olim sanctius fuit apud Nobiles, degenerasse in fidem Gallicam; Atqui vero hæc nusquam tuta, & ad fallendum ubivis parata.) Attamen omnes fateri necessum habent, illas promissiones his casibus, ubi verum jurementum exigitur, non sufficere, cum nulla Divini Numinis

minis invocatio neque explicite, neque implicite hic concurrat, Carpz. d. L. & P. 2. decis. 199. n. 1. & seq. Græven ad Gail. lib. 2. concl. 59. Frantz. ad ff. tit. de jurejur. n. 25. unde contra tales asseverationes venientes minus honeste quidem agunt, existimationis suæ parum memores, perjuri tamen dici nequeunt, Hahn. ad Wesenb. tit. de jurejur. n. 6. hinc ea propter fœmina illustris vel Nobilis pro marito sub tali formula intercedens Vellej. beneficio non privanda, Carpz. de jurib. fœminar. singular. Decad. 4. Posit. 7. n. 13.

§. XIV. Porro pejerandi occasio & tunc fœminar. An uxor consensus suppeditatur, si quidem jurato renunciaverint o- tra juramen- mnibus LL. beneficiis, sibi ut fidejubenti compe- tum se oppo- tentibus, non tamen in specie SC. Vellej. & Auth. nere possit, quod in specie Si qua mulier C. ad SC. Vellej. Gallerat. de Re-Auth. Si qua nunc. tom. 2. Renunc. 63. n. 2. Verum nescio quid ex- renunciaverit? pressio hujus Authenticæ operari, aut quam efficaciam juramento uxoris addere debeat, cuius vim & sententiam uxor ignorat, & ejus etiam Curator raro intelligit. Si ergo dicatur: Ich begebe mich der Weiblichen Gerechtigkeit so da will dass eine Frau vor ihren Mann nicht bürgen kan / hæc verba & intelligit uxor, & curator, & sensum Authenticæ satis exprimunt, uti dictum in cautelis contract. Sect. 2. c. 6. §. 6. Interim fere semper in actis ad hunc defectum, quod Auth. Si qua mulier, in specie renunciatum non sit, recurritur, & hoc ipso juramenti nexum infringere conantur; quod qua conscientia fiat, unusquisque videt facile. Sane vel juramento se saltem frivole opponere, jam peccatum est, si de cetero illud sine vi, metu vel dolo præstitum sit, juxta Auth. Sacra menta puberum C. si advers. vendit.

§. XV. Ceterum an mortua uxore adhuc locutus sit huic exceptioni quoad heredes, in foro contro-

An morte com
firmetur inva:
ver-

F

lida renuncia- vertitur. Affirmativam tuetur Carpz. P. 2. C. 16. def. 9.
tio ; & in *Dissert. de jurib. foeminar. singular.* Decad. 4. Posit.
8. n. 1. & seqq. ubi ratione dupli sententiam suam
confirmat (1.) quod mors sit loco juramenti, quam ta-
men ipse postea, cum insufficientem esse videat, non
urget. (2.) Quod intercessio pro marito sapiat naturam
donationis inter conjuges, Berlich. P. 2. *Concl. 19. n. 68.*
quæ licet inter ipsos conjuges sit prohibita, si tamen non
revocetur, per mortem donatoris confirmatur L. 3. &
10. C. de *Donat. inter Vir. & uxor.* L. 33. §. 1. ff. cod. unde
colligit, renunciationem uxoris injuratam illa adhuc
viva invalidam esse, si tamen non contradixerit, sed
mortua fuerit, eandem confirmari. Et hanc rationem
pro defendenda ejus sententia omnino sufficere existi-
mo, cum donationis & intercessionis, quantum ad con-
juges eadem ratio sit; licet alias quoad extraneum fœ-
mina donandi, sed non intercedendi potestatem ha-

Quo casu he- beat. L. 4. §. 1. & L. 21. §. 1. ff. b. t. Evidem graviter ob-
redibus SC. stare videtur L. 7. §. 1. ibi: *Intercessionis quoque exce-
ptio ff. de Except.* & L. 20. C. ad SC, Vellej. ubi heredes
quoque mulieris adversus Creditores eadem exceptio-
ne, quæ ex SC. introducta est, uti posse, extra dubium
esse dicitur. Verum respondeo, in d. Text. agi de mu-
liere, quæ intercessit, sed beneficio suo non renuncia-
vit, hoc casu utique ad heredes transit exceptio: Ve-
rum si renunciatum sit, sed juramentum omissum,
morte tamen hæc renunciatio confirmata, tunc heres
illum defectum non magis, quam illum opponere pot-
est, quod uxor marito donare non potuerit. Utrobi-
que enim adest legis prohibitio, quæ per mortem pur-
gatur. Qua sententia supposita, multo magis illa ob-
tinebit, si uxor jurato renunciaverit, sed non sub for-
mula

mula solenni, nec coram judice, quod tunc per mortem valida reddatur intercessio, nec heredes ad SC. provocare possint. Imo eo magis obligabuntur heredes ex intercessione, si ipsa in testamento illis solutionem injungat, de qua vid. *Caut. Contract. Sect. 2. c. 6. §. 9.*

§. XVI. De hoc pariter in foro graviter disputatur, an si mortuo marito uxor intercessionem pro ipso factam, licet non solennem, repetat, sine ullo jura-
mento, an tunc illa subsistat? Affirmativam tuetur Mev. *P. 7. Decis. 229.* Negativam vero defendit Carpz. *P. 2. Const. 16. def. 3.* Cum autem ratio prohibitæ intercessionis potissimum in hoc latitet, quod uxorem vel blanditiis vel etiam aliquando verbis durioribus ad intercedendum induxit, hæc autem præsumtio cesseret, si uxor per mortem lege mariti liberata, fidem denuo interponat, merito Mevii sententia præferenda est, quam sententiam quoque approbavit inclyta Facultas Juridica Rostochiensis *Mens. Mart. Anno 1677.* ad consultationem Senatus Treptaviensis, in causa Consulis Caspari Schroederi, a qua sententia, cum ad remedium restitutionis provocaret altera pars, consulti tunc temporis respondimus in *Colleg. Jurid. Francofurt. Mens. Maj. Anno 1677.* Ob der ICTORUM ROSTOCHIENSIMUM rationes denen Acten und Rechten gemäß? Darauf erachten wir, obwohl darwieder in libello petitæ restitutionis sehr urgiret worden, daß dem SC. Vellejano nicht förmlich renunciret sey, und also dasselbe annoch in executione wohl opponiret werden könne. So ist doch hingegen allhier vornemlich zu observiren, daß die Befl. nach Absterben ihres Ehemanns sich aufs neue cum omnibus clausulis prioribus, gegen die Creditores verschrieben. Quando autem uxor post mortem mariti debitum in se recipit, non o-

pus

F 2

Quid si mor-
tuu marito re-
petat inter-
cessionem?

pus est renunciatione *Auth.* *Si qua mulier C. Ad sc. Vellej.*
 per tradita a Mev. *P. 7. Dec. 229.* Immassen in solchen Fall
 es einerley ist/ ob eine Frau sich vor einen frembden oder
 vor ihren verstorbenen Ehemann verschreibe / weil durch
 dessen Tod Sie in die völlige Freiheit gesetzt worden/ zu-
 thun oder zu lassen/ was ihr beliebet. Daher wir der Meinung
 seynd/ daß es der gesuchten restitution ungeachtet bei dem No-
 stockischen Urtheil sein Verbleiben haben müsse *N. R. W.*

An simplex
 sufficiat re-
 nunciatio, si
 pro extraneo
 mulier inter-
 cedat.

§. XVII. Quod si mulier pro extraneo intercedit,
 non desunt itidem , qui simplicem in praxi haud suffi-
 cere existimant renunciationem, sed juratam præterea
 mulier inter- requirunt , quam sententiam operose tuetur Berlich.
P. 2. concl. 19. n. 16. seqq. Bachov. ad *Treutl.* vol. 1, disp. 25,
tb. 4. lit. e. & f. Donell. *lib. 12. c. 32.* ibique Hillig. *lit.*
D. Tessaur. *decis. 223. seqq.* ubi secundum hanc sæpe
 per Senatum Pedemontanum judicatum refert, & plu-
 res alii citati a Berlich. *cit. l. n. 21.* & Claudio *de condic.*
in deb. c. 8. n. 86. Præcipue vero hoc urgent, quod hoc
 SCtum sit boni publici causa introductum, & quod ea-
 dem facilitate mulier renunciet, qua solet intercedere.
 Verum contrariam sententiam praxis fere communis
 recepit, ex notissima ratione, quod quilibet juri pro-
 fe introducto possit renunciare *I. f. C. de pact.* sicuti et-
 iam de praxi testantur Hahn *ad Wes. b. t. n. 9.* Carpz.
P. 2. C. 16. Def. 17. Gail. *lib. 2. obs. 77.* Sande *decis. Fris.*
lib. 3. tit. II. def. 6. Colleg. Jur. *Arg. b. t. tb. 5. n. 15.* alii-
 que relati a Berlichio *cit. loc. n. 15. & 21.* Et hanc praxin
 communem convenire cum jure civili , patet exinde;
 quod in *Auth. matri & aviae C. quando mul. tut. Offic.*
 mater tutrix jubeatur disertis verbis renunciare SCto
 Vellejano, quod indicium præbet, eam beneficio suo
 renunciare posse ; huc pariter facit *L. fin. S. pen. ff. b. t.*
 Ubi mulier si pro eo , pro quo intercessit , judicium

para-

parata sit accipere, cavere debet, exceptione SC. se non usuram: Ergo liberum ipsi relinquitur, an uti velit beneficio suo vel non; imo cum tacite eidem renunciet, si non opponat exceptionem arg. L. II. C. de SCt. Maced. l. 14. ff. de public. in rem act. Wesenb. in C. b. t. n. 19. non apparet ratio, cur non expresse eidem possit renunciare. Neque objecta facilitas in renunciando illo casu metuenda est, si modo debite fiat, prout nunc explicandum est.

§. XVIII. Ad excludendam itaque hanc facilitatem renunciandi in praxi necessarium esse existimat Schilt. ex. 23. §. 10. ut talis renunciatio fiat in *judicio*, cum alioquin fraus SCto fieri & renuncians decipi posset. Id quidem lubens fateor, alicubi talem judicialem renunciationem requiri, uti antea de jure Saxon. assertum, imo ad excludendas omnes exceptiones tutius esse, ut in *judicio* fiat; interim tamen exinde non fluit, extrajudiciali omnem denegandam esse vim, si modo de cetero recte expediatur, quemadmodum hanc sententiam praxi quotidiana confirmari dicit Hahn ad W. b. n. 9. Hæc tamen inter judicialem & extta judicialem adhuc intercedit differentia, quod in renunciatione judiciali uxor præsumatur specialiter edocta de suo beneficio, ubi id diserte non constat, cum in *judicio* rite & solenniter omnia facta præsumantur, quæ præsumtio in extrajudiciali cessat Hahn cit. l. Atque hæc sententia quoque jure Pruslico est recepta lib. I. tit. 25. art. 13. §. 4. quod scil. mulier Vellejano tam in *judicio* quam extra illud renunciare posset.

§. XIX. Deinde quomodo cunque sive judicialiter si-
ve extrajudicialiter fiat, accedere debet certioratio ju-
rium eis competentium, ad quam jure Prutenico d. loc. si renunciatio fiat extra judicium, tres testes adhibendi.
Ratio autem quæ hanc certiorationem exigit, notissima
est, quia ad ignorata & non cogitata renunciatio trahi non
potest, Paul. Galerat de renunciat. tom. I. L. 3. c. 9. per tot.

F. 3.

Gail.

Gail. 2. Obf. 77. n. 3. Hinc in constit: Maximil. I. de ao. 1512. §. Nach dem die Verwillingung 14. talis certioratio fere in omnibus aliis negotiis peragendis requiritur, daß ein Notarius vor ihm und denen Zeugen zum wenigsten summarie erzähle/ und lese die *Parte NB.* Verzichte uud jede *Clausulen,* quæ necessitas certiorationis deducitur ex generali fundamento supra adducto weil solcher *Consens* und Verwillingung nicht gestrecket werden mag auf dasjenige/ daß einen nicht wissend ist. Quod etiam generali juris asserto confirmatur in L. in totum 77. ff. de R. J. Quæ rationes indicant, eandem quoque necessariam esse in judiciali renunciacione, neque suppleri posse judicis autoritate, uti præjudicio Mev. adjus Lubec. lib. tit. 5. art. 7. n. 125. confirmat, frustra dissentiente Galerato de renunciat. L. 3. c. 10. n. 14.

A quo certioratio facienda sit.

§. XX. Quod si nunc renunciatio in judicio fiat, facile apparet, eandem a judice ipso esse faciendam; si autem extra judicium, communiter hæc expediri solet per Notariū Berlich. P. 2. concl. 19. n. 47. Hæc tamen præcise necessarium non est, sed sufficit ab alio quovis factam esse, dummodo mulieri innotuerit, quo jure fruatur, Mevius P. 7. Dec. 231. Unde vel sufficere posset, si a creditore esset facta, quod tamen negat Berlich. cit. l. sed rationem huius sententiae desidero; nullius enim magis interest, quam ipsius Creditoris, ut mulier intercedens sufficienter de jure suo instruatur, ne postea ad exceptionem non factæ certiorationis provocare possit; item si in instrumento intercessionis, illa verbis perspicuis esset comprehensa, Galerat d. c. 10. n. 16. Quod si autem coram Notario intercessio & renunciatio talis facta, secundum prædictam constitutionem Maximil. de ao. 1512. imprimis Notario incumbit. ut certiorationem faciat, Hering de fidejuss c. 7. n. 474. seqq. adeo ut si ab eodem esset omissa, hac mulier quidem non obligaretur, creditori tamen adversus Notarium superesset actio ad interesse, quod is suo officio non fideliter functus fuerit. Hering. cit. l. Berlich cit. l. n. 48. Gail, 2. obf. 77. n. 7. Cardin Tulch. ptaet. concl. tom. 1. lit. C. conclus. 198. n. 7. in f. quod de judice illam negligente sine dubio quoque afferendum erit, licet hic regressus in foro rarius instituatur.

§. XXI.

§. XXI. Dubium præterea in praxi sæpius oritur cir- An & quomo-
ca certiorationis probationem, adeo ut quamvis in instru- do probari
mento intercessionis allegetur, mulierem esse certioratam, debeat certi
tamen mulieres conquerantur, si postea ex intercesione o ratio.
conveniantur, sibi haud esse factam certiorationem. Ubi
primo quidem illud expeditum, si plane in instrumento in-
tercessionis mentio certiorationis haud injecta fuerit, eam
probari debere, cum in facto constat. & hinc tamdiu mu-
lier jus suum ignorare præsumitur, donec aliunde constet
de certioratione, Berlich. *cit. l. n. 49.* Galerat. *de renunciat.*
t. 1. lib. 3. c. 10. n. 11. Menoch. *lib. 3. pref. 82. n. 7.* Mascard. *de*
probab. Vol. 1. concl. 283. n. 1. Quando vero in instrumento
certiorationis mentio facta, tunc quidem aliqua pro ea est
præsumtio. *L. 14. C. de Contrah. stipulat.* sed sufficienter pro-
bata dicinequit, Galerat. *cit. tr. l. 2. cent. 1. renunc.* 62. *n. 19.*
cum solenne esse soleat Notariis, ut Clauses varias ex a-
liorum instrumentorum consuetis formulis, pto more ad-
jiciant, ubi tamen non constat, an partes illas clauses in-
tellexerint, aut in illas consenserint. Gail. *cit. l. n. 7.* Hinc
sæpe accidit, ut ne quidem Notarii vim hujusmodi clause-
larum intelligant, & ut loquitur Hering. *de sidejuss.* *C. 7. n.*
487. seq. bene cantent per practicam, sed nesciant ratio-
nem sui cantus; sicuti memini Notarium aliquando in in-
strumento apposuisse, se renunciare *Autori Si qua mulier pro*
authent. Hinc si Notarius interrogatus, ne quidem ipse vim
& sententiam horum jurium intelligat, probatio optima ad-
est, non esse factam certiorationem, de quo vid. *Caut. Contr.*
L. 2. C. 6. §. 3. inf Berlich. *cit. l. n. 7.* Hahn *ad W. b. n. 9.*

§. XXII. De cetero quamvis non pauci existiment An juramen-
quod juramentum habeat vim certiorationis; de quo dixi ^{tum habeat} in *Caut. Contr. Sest. 2. c. 6. §. 4.* Attamen cum etiam juramen- ^{vim certiora-}
tum scientiam requirat & sufficientem notitiam illius rei
super qua jurandum, & ad incognita non extendatur Tiraq.
ad L. si unquam C. de jurament. P. 1. c. 71. Berlich. *P. 2. conclus. 22.*
n. 25. Gutierrez *de jurament. P. 1. c. 71.* merito ad hac senten-
tentia discedunt alii, vid. Mev. *ad jus Lubec. lib. 1. tit. 5 art.*
7. n. 12t. Welenb. *conf. 23. n. 12.* Enenkel Baro *de privil. lib. 3.*

c. 26,

43 PAND. LIB. XVI. TIT. I. AD SCTUM. VELLEJ.

c. 26. n. 2. inf. Benekend. ad Seraph. de privit. jur. pri. 112.

Jo. Strauch. ad jus Justin. ex. 14. §. 14. adeo ut ipsi dissentientes fateantur, hanc sententiam, ut tuto rem, in praxi esse Quid si mulier servandam. Hering de fidejuss. c. 7. n. 510. Interim tamen cum ipsa sui juris ignara sit? vix dentur foeminae, nisi plane plebeiae & rudes, quae ignorant, se sine renunciatione jurium suorum valide fidejubere non posse, & tamen callide pro aliis intercedunt, postea si convenienter ad hoc SC. convolaturae, sub praetextu non factae certiorationis, & ita reapse in dolo versentur, his optimo jure deferrri potest juramentum, annon sciverint se valide fidejubere non posse? & annon hac mente fidem interposuerint ut postea ad hoc beneficium configurerent? quod si affirmare necessarium habeant, ob dolum, qui praesenti casu eoncurrat, beneficio hoc indignae erunt. per L. 9. C. b. t. & ibi Dd. L. 2. §. 3. ff. b. t.

De usu L. 23
C. b. t.

§. XXIII. Sunt praeterea alii casus, ubi mulier absque certioratione ex intercessione obligatur, de quibus in *Caut. contr. fatis actum*. Quædam ergo tantum adhuc monenda sunt de praxi L. antiquæ 23. C. b. t. ubi Justinianus expresse constituit, non aliter mulieres pro aliis se obligare posse, quam instrumento publico & a tribus testibus subsignato, adeo ut si hoc factum non fuerit, fidejussio sit ipso jure nulla, ut ne quidem hac exceptione indigeant. Quamvis vero Jason in cit. l. 23. secure afferat, illam consuetudine abrogatam esse, tamen testatur Paul. Christin. Vol. 3. decis. 36. n. 10. eandem in aliis locis in usum esse revocatam, quod etiam testatur Sande l. 3. tit. II. def. 6. quorsum forte respexit Jus Prutenicum §. 19. adductum, quod extra judicium tres testes adhibendos esse vult. Sed quod observantiam hujus legis plurimi negent, vel inde evenire credo, quod ejus decisionem ad quascunq; extendant intercessiones, cum tamen in cit. l. eatenus tantum jura antiqua corrigantur, ut ubi olim mulier quidem obligata erat, sed exceptione SC. Vellej. uti poterat, hoc jure noviori tunc demum locum habeat, si intercessio in instrumento facta publico, alioquin intercessionem debere esse nullam, & ne quidem necessarium esse, ut exceptio Vellejani opponatur? Ast illius casus plane non facit mentionem, ubi in privato instrumento legitime & valide renunciavit suo beneficio, ceu docui in *Caut. Contr. cit. L. §. 12.*

